

Artikel

Voorwoord

mr. W.J. (Willem) Nijkerk*

Het verbod op discriminatie in het eerste artikel van onze Grondwet is misschien wel het bekendste wetsartikel bij de meeste Nederlanders. Voor juristen die zich bezighouden met de strafrechtelijke aanpak van discriminatie is dit artikel minder relevant. Want als het gaat om de strafrechtelijke aanpak van discriminatie zijn het de specifieke discriminatieartikelen in ons Wetboek van Strafrecht (zoals het groepsbeledigingsartikel) en de commune delicten met een discriminatoir aspect (ook wel: codis-feiten) die centraal staan. Zo ook in de artikelen in dit themanummer.

Dit jaar is het veertig jaar geleden dat het discriminatieverbod in artikel 1 van de Grondwet werd opgenomen. Het is ook 25 jaar geleden dat het Landelijk Expertisecentrum Discriminatie (LECD) van het Openbaar Ministerie werd opgericht, om landelijk de strafrechtelijke handhaving op het gebied van discriminatie te optimaliseren. Dit doet het LECD onder meer door advisering in discriminatiezaken, de strafrechtelijk juridische kennis over discriminatie binnen het OM op peil te houden en contacten te onderhouden met externe partners op het gebied van discriminatieaanpak. Met het rapport *Cijfers in Beeld* brengt het LECD jaarlijks verslag uit over het aantal en soort discriminatiezaken dat door het OM is behandeld.¹ Het expertisecentrum is verbonden aan het arrondissementsparket Amsterdam en behandelt ook de discriminatiezaken in dat arrondissement. Bij het LECD werken twee officieren van justitie, drie beleidsmedewerkers, een onderzoeksjurist en een beleids-ondersteuner.

Het 25-jarig jubileum van het LECD vormt de aanleiding van dit themanummer, waarmee we het onderwerp strafbare discriminatie breder onder de aandacht willen brengen door een aantal terugkerende thema's en vragen bij de toepassing van de discriminatieartikelen uit te lichten. Zo bevat het nummer een analyse over de toepassing van het zogenoemde 'driestappenkader' en worden de discriminatieartikelen tegen het licht van de Straatsburgse jurisprudentie gehouden. Ook bevat het themanummer een conceptuele benadering van commune strafbare feiten waarbij discriminatie een rol heeft gespeeld. Daarnaast komt de toepassing van de discriminatieartikelen in het kader van het demonstratierecht aan bod, en wordt de strafbaarstelling van groepsbelediging beschouwd vanuit de rechtsbelangen die met deze artikelen worden gediend. Afsluitend komt aan bod of het behoren tot een meerderheids- of minderheidsgroep een rol speelt bij de vervolging voor een discriminatiedelict.

Zoals in de bijdragen is te lezen, hebben discriminatiezaken niet alleen impact op het directe slachtoffer, maar ook op de gemeenschap waartoe iemand behoort. Deze bredere impact wordt ook genoemd in de Aanwijzing discriminatie van het OM: discriminatie maakt het onbelemmerd maatschappelijk functioneren van burgers afhankelijk van de groep waartoe men toevallig behoort.² Discriminatie is dan ook niet een probleem van een specifiek individu, maar van de hele samenleving. Die mag niet onverschillig blijven.

Ter ere van het 25-jarig bestaan van het LECD wordt naast dit themanummer in het najaar het *Handboek Strafbare Discriminatie* in de OM-reeks van Boom juridisch gepubliceerd, en wordt op 23 november 2023 een symposium over de strafrechtelijke aanpak van discriminatie georganiseerd. Dit themanummer vormt de

* Willem Nijkerk is officier van justitie en Hoofd Landelijk Expertisecentrum Discriminatie van het Openbaar Ministerie.

1 Zie www.om.nl/documenten/publicaties/discriminatie/lecd/cijfers-in-beeld/cijfers-in-beeld-2022.

2 Aanwijzing discriminatie (2018A009).

opmaat naar het symposium. Of het op 23 november ook over artikel 1 van de Grondwet zal gaan, is nog ongewis. Dat artikel 1 Grondwet er over 25 jaar weer anders uit zal zien, durf ik wel te voorspellen. Net als de strafrechtelijke aanpak van discriminatie. Laten we hopen dat die niet of nauwelijks meer nodig zal zijn.

Ik dank de auteurs graag voor hun waardevolle bijdragen en de redactie van *Boom Strafblad* voor de gelegenheid die zij biedt deze uitgave aan discriminatie te wijden.